

SUOMEN KESTÄVÄN
KEHITYKSEN TOIMIKUNTA
FINLANDS KOMMISSION
FÖR HÅLLBAR UTVECKLING
FINNISH NATIONAL COMMISSION
ON SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Kestävän kehityksen toimikunnan ja Kehityspoliittisen toimikunnan yhteiskokous

Aiheena "Mitä johdonmukaisuus kestävässä kehityksessä merkitsee meille?"

Aika: Pe 24.11.2017 klo 14.00–16.00

Paikka: Ulkoasiainministeriö, Merikasarmin Engel-Sali

Alustuspuheenvuorot "Mitä johdonmukaisuus kestävässä kehityksessä merkitsee meille?"

Asunto-, energia ja ympäristöministeri, kestävä kehityksen toimikunnan varapuheenjohtaja Kimmo Tiilikainen

Ministeri Tiilikainen toivotti läsnäolijat lämpimästi tervetulleeksi. Hän painotti, että politiikkajohdonmukaisuus on koko Agenda2030:n ja sen tavoitteiden onnistumisen edellytys. Tänä vuonna hallitus kertoi ensimmäistä kertaa vuosikertomuksessaan eduskunnalle, miten se on vuonna 2016 toteuttanut kestävä kehityksen tavoitteita ja Agenda2030:tä. Tulevina vuosina raportointia tullaan edelleen vahvistamaan. Jo ensi vuonna kestävä kehitys tullaan sisällyttämään myös ministeriöiden toiminnallisen tuloksellisuuden kuvauksiin. Toinen erittäin merkittävä uusi avaus on kestävä kehityksen tavoitteiden huomioiminen budjettisuunnittelussa. Nämä molemmat aloitteet edistävät politiikkajohdonmukaisuutta ja toteuttavat hallituksen vastuuvollisuutta eduskunnalle.

Tärkeä osa politiikkajohdonmukaisuutta on huolehtia, että globaalit tavoitteet ja niiden kansalliset tulkinnat saadaan jalkautettua paikallisesti. Hallitus on käynnistänyt kansallisen kestävä kaupunkikehitysohjelman toteuttamaan YK:n maailmanlaajuista kaupunkikehitysohjelmaa ja Agenda2030:tä. Kuntien, alueiden ja kuluttaja-kansalaisten rooli on ollut keskiössä myös tänä syksynä hyväksytyssä keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmassa, KAISUssa. Monet tärkeät päästövähennystoimet – esimerkiksi liikennejärjestelmän uudistukset, maankäytön muutokset ja öljylämmityksestä luopuminen – perustuvat kuntien päätöksiin.

Kestävät ja innovatiiviset hankinnat on tehokas julkisen sektorin ohjaustyökalu, jonka avulla valtiot ja kunnat voivat johdonmukaisesti edistää kestävä kehityksen ratkaisuja, palveluja ja tuotteita. Se on myös yksi eduskunnan kannanoton keskeisistä ponsista hallitukselle. Hallitus myös linjasi puolivälitarkastelussa huhtikuussa, että kestävien ja innovatiivisten hankintojen lisäämiseksi perustetaan verkostomainen osaamiskeskus keväällä 2018. Yhtenä uutena toimintamallina yhteistyössä kuntien ja kaupunkien kanssa on syksyn aikana kehitetty ns. Green Deal -sitoumusta. Sitoumuksella on tarkoitus vauhdittaa organisaatioiden kierto- ja biotalouden sekä puhtaiden ratkaisujen hankintoja. Vaikuttavuuden mittaaminen on lopulta ratkaisevaa myös johdonmukaisuustyössä. Tästä esimerkkinä Sitran, MMM:n ja YM:n yhteishanke, jossa etsitään yhteistyössä kuntien kanssa potentiaalista investointia tai julkista hankintaa, joilla tavoitellaan kunnianhimoisia ja mitattavia ympäristövaikutuksia. Hankkeen tavoitteena on testata ns. vaikuttavuusinvestointia, jonka kautta voitaisiin saada aikaan myönteisiä mitattavia vaikutuksia ennakoivasti sekä saada ratkaisun rahoittamiseen mukaan myös yksityisiä sijoittajia.

Kansanedustaja, kehityspoliittisen toimikunnan puheenjohtaja Aila Paloniemi

Paloniemen mukaan politiikkajohdonmukaisuus on tarkoittanut KPT:ssä kahta asiaa: laajassa mielessä se tarkoittaa, että kehityspolitiikan tavoitteet otetaan huomioon ja integroidaan kaikkien kehitysmaihin vaikuttavien politiikka-alojen päätöksentekoon. Lisäksi myös kehityspolitiikan ja kehitysyhteistyön on oltava linjassa omiin tavoitteisiinsa. Tämä kehityspolitiikan sisäinen johdonmukaisuus ei ole itsestäänselvyys. Usein johdonmukaisuudessa on kyse maalaisjärjestä: emme vie toisella kädellä pois sitä mitä toinen käsi on antanut. Joskus kyse on kuitenkin vaikeista, sovittelua ja poliittista tahtotilaa vaativista intressiristiriidoista, kuten vaikkapa kansainvälisessä veroraportoinnissa.

Agenda2030 helpottaa johdonmukaisuustehtävää, koska se tuo yhteisen kehyksen kaikelle Suomen toiminnalle ja oikeuttaa keskusteluja ministeriö- ja politiikka-alojen yli. Myös kehitysyhteistyön toimia on nyt pystyttävä tarkastelemaan entistä moniulotteisemmin sosiaalisten, taloudellisten ja ympäristövaikutusten kannalta niiden ihmisoikeusperustaisuutta unohtamatta. Agenda2030 ajassa on lähdettävä siitä, että Suomen globaalivastuu on myös kestävä kehityksen kansallisen toimeenpanon kovaa ydintä. Agenda2030 mukaista määrätietoista ja pitkäjänteistä politiikkajohdonmukaisuuden edistämistä ei ole mahdollista tehdä hallituskausittain vaihtuvien Kehityspoliittisin ohjelmin. Myös äkilliset, mittavat määrärahaheikkaukset ovat selvässä ristiriidassa Suomen oman kehityspolitiikan painopisteiden sekä Agenda2030:n ja muiden Suomen kansainvälisten sitoumusten kanssa.

Kehityspolitiikan heilahteluun liittyvä epäjohdonmukaisuus on ratkaistavissa luomalla Suomelle kehityspolitiikan pitkänaikavälin strategia tai jopa laki. Tällainen pysyvä perusta turvaisi kehitysyhteistyön pääarvoille, painopisteille ja toimintatavoille kehikon, jota voisi tarvittaessa strategisesti kehittää ja tarkentaa. Määrärahaheikkaukset, jota vievät Suomea yhä kauemmas Agenda2030 määrittelemästä tasosta on nyt toteutettu. Sen korjaamiseksi hallituksen on laadittava tiekartta, jolla Agenda2030 tavoitteiden mukainen taso voidaan uskottavasti saavuttaa eduskunnan mietinnön ja KPT:n suositusten mukaisesti.

Sukupuolten tasa-arvo on oma itsenäinen tavoitteensa sekä Agenda2030 läpileikkaava tavoite, joka tuo yhteen naisten ja tyttöjen aseman ja oikeudet edistämisen eri puolilta. Tämä on myös Suomen kehityspolitiikan ensimmäinen painopiste, joka erityisesti hyötyisi kehityspolitiikan pysyvästä perustasta ja sen sitoumusten mukaisesta resursoinnista. Tällä hetkellä Suomelta puuttuu vielä vakiintuneet käytännöt, joilla varmistetaan, että sukupuolinäkökulma otetaan systemaattisesti ja analyttisesti huomioon kehityspolitiikassa ja kehitysmaiden naisten asemaan vaikuttavilla politiikkasektoreilla. Valmisteilla oleva Suomen kehityspolitiikan tila 2018 arvioraportti tulee tarjoamaan KPT:n näkemyksen siitä, kuinka Suomi voisi nousta naisten ja tyttöjen aseman ja oikeuksien edistämisen mallimaaksi.

E erityisen heikosti naiset näkyvät taloudessa ja verotuksessa. Näkökulmaa voisi vahvistaa kautta linjan yksityisen sektorin kanssa tehtävässä kehitysyhteistyössä ja laajemmin koko vienninedistämässä. Ehkäpä kestävä kehityksen toimenpidesitoumukset voisivat jatkossa olla tarjota kannustimen myös tähän?

Mitä johdonmukaisuus merkitsee ulkoasianhallinnossa ja Suomen ulkoisessa toiminnassa? Alivaltiosihteeri Elina Kalkku (UM)

Alivaltiosihteeri Kalkku kertasi Agenda2030n syntyhistoriaa ja kestävä kehityksen supervuotta 2015. Kalkku painotti, että Agenda2030 on rakennettu kokonaan johdonmukaisuuden varaan, se on sekä lähestymistapa että keino. Siitä tehty selonteko on erinomainen osoitus hallituksen tahtotilasta ja vain arvioimalla säännöllisesti itseämme ja toimiamme voimme päästä Agenda2030n tavoitteissa eteenpäin. Hän painotti myös eduskunnan roolin tärkeyttä toimeenpanossa. Agenda2030 on sekä sisäpoliittinen että ulkopoliittinen kysymys; kyse on niin kauppapolitiikasta kuin turvallisuuspolitiikastakin; ja siitä miten kaikki tavoitteet otetaan huomioon kaikkien ministeriöiden tahoilla. Asioiden välisten yhteyksien tarkastelu on vaikeaa mutta välttämätöntä.

Kehityspolitiikalla on merkittävä rooli kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa. Kehityspolitiikka on juurrutettu Agenda2030 tavoitteisiin sisään ja se tukee suoraan 10:n SDG:n saavuttamista. UM panostaa kaikessa vaikuttamistyössä Agenda2030 tavoitteisiin niin kahdenvälisissä tapaamisissa ja suhteissa kuin isojen järjestöjenkin johtokuntien kokouksissa; nämä kaikki ovat hyviä tilaisuuksia vaikuttaa.

Suomen EU:n pj kausi on ainutlaatuinen vaikuttamispaikka, sillä Agenda2030 voidaan valtavirtaistaa kaikkeen toimintaan. Paras yksittäinen keino kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi globaalisti on naisten ja tyttöjen oikeuksien ja aseman parantaminen. Suomen kehityspolitiikka (ja sen neljä painopistettä) perustuu Agenda 2030:n toimeenpanoon Suomen ulkopuolella. Ulkoministeriössä tullaan ensi vuonna tekemään laajempi kartoitus kehityspoliittiseen johdonmukaisuuteen liittyen EU-puheenjohtajuuskauttakin silmällä pitäen. Kauppasopimuksiin tulee ottaa vahvemmin fossiilisia polttoaineita koskevia pykälä mukana.

Miten valtion budjetilla voidaan toteuttaa kestävän kehityksen tavoitteita? Valtiosihteeri Risto Artjoki (VM)

Risto Artjoki avasi VM:n viimeaikaista työtä kestävän kehityksen budjetoinnin suhteen. Hän korosti etenkin taloudenpidon kestävyyttä; velkaa ei tule jättää tuleville sukupolville ja resurssit on suunnattava oikein niin että tulevaisuudessakin löydetään ratkaisuja hyvään elämään. Hän painotti että esimerkiksi ilmastonmuutoksen ehkäisy on halvempaa kuin sen seurauksien korjailu. Artjoki avasi budjetin rakennetta: yleisperustelu koskee koko hallintoa ja pääluokat on esitelty ministeriöittäin. Hän myös pohti, miten indikaattorit sidotaan pitkäjänteisesti talousarvioprosessiin ja sanoi että talousarvioon liittyvää itsearviointia pitäisi olla enemmän.

Tällä viikolla 20.11. oli kutsuttuna iso joukko sidosryhmiä ja ministeriöitä pohtimaan sitä, miten budjetissa voidaan tehdä näkyväksi hallituksen selonteko sekä Agenda2030 toimintaohjelman 17 tavoitetta. Työpajan pohjalta saatujen tulosten jatkovalmistelu on nyt käynnissä VM:ssä. Todennäköistä on, että hallinnonaloittaiset tekstit säilytetään, mutta niiden tuottamiselle kehitetään yhtenäisempi sabluuna, jolla on selkeämpi yhteys sekä hallituksen selontekoon että talousarvioon. Mahdollisesti työstetään koonti yleisperusteluihin joko valtioneuvoston antaman selonteon mukaisten painopisteiden pohjalta tai vaihtoehtoisesti kahdeksan yhteiskuntasitoumuksen perusteella. Koonti voitaisiin sisällyttää myös joko budjettikatsaukseen tai talousarvioesityksen liitteeksi, mikä mahdollistaisi laajemman visuaalisen katsauksen.

Käytiin keskustelua

Keskustelussa tuotiin esiin samalla viikolla pidetyn OECD:n kanssa järjestetyn työpajan tuloksia. Esiin tuotiin mm. huomio, että voimassa olevaa EU-koordinaatiomekanismia (jaostot) ei hyödynnetä riittävästi politiikkajohdonmukaisuudessa. Lisäksi esitettiin toive, että seuraavan kerran kun Suomi raportoi HLPF:ssä, olisi pääteemana johdonmukaisuus. Lisäksi tuotiin esiin huoli siitä, että Suomen EU-pj kausi tulisi käyttää täysimääräisesti hyväksi; nyt esim. kokous, joka keskittyy työelämään ollaan jättämässä pois. Keskustelussa nostettiin esiin pitkäjänteisyys ja ylivaalikautisuus sekä kansalaisyhteiskunnan vahvan mukanaolon tärkeys ja huomautettiin, että rauhanjärjestöjen avustukset nyt on painettu minimiin.

Terveisiä kestävän kehityksen toimenpidesitoumuksen tekijöiltä

Vesivastuusitoumus – tutkija Suvi Sojamo, Water & Development Research Group, Aalto yliopisto

Sojamo korosti, että vesivastuullisuus on kompleksinen asia ja vaatii yhteiskeittämistä. Tavoitteena on tehdä suomalaisista maailman vesivastuullimpia. Vesi lävistää kaikki kestävän kehityksen tavoitteet.

Vesivastuusitoumuksen koordinaattori Suvi Sojamo esitteli laajaa vesivastuusitoumusta. Aalto-yliopisto, Luonnonvarakeskus Luke, maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö, Teknologian tutkimuskeskus VTT ja WWF Suomi ovat perustaneet sitoumuksen osaksi Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumusta

tukeakseen yritysten vesivastuutyötä. Sitoumuksen perustajat edistävät kestävää veden käyttöä ja hallintaa sekä kannustavat yrityksiä niiden vesivastuutyössä ja parhaiden käytänteiden kehittämisessä.

Globaalit vesikriisit koskettavat kaikkia. Vaikka Suomessa vesivarojen käyttö on kestävä ja vesien tila on pääsääntöisesti hyvä, suomalaisyritykset toimivat ja niillä on alihankkijoita myös alueilla, joissa kärsitään erilaisista veteen liittyvistä ongelmista. Vesiriskit voivat liittyä veden saatavuuteen ja laatuun, yrityksen maineeseen tai tehottomaan ja epäoikeudenmukaiseen sääntelyyn, jotka kaikki lopulta vaikuttavat yritystoiminnan kannattavuuteen.

Yrityksillä voi olla keskeinen rooli ja vastuu haasteiden ratkaisussa. Ne voivat osaltaan huolehtia toimipaikkojensa ja alihankkijoidensa veden käytön kestävydestä sekä kehittää kestävää veden käyttöä ja hallintaa yhteistyössä sidosryhmien kanssa.

Vesivastuusitoumus herätti paljon mielenkiintoa ja mm. UM lupasi liittyä siihen.

Fazer Group:n sitoumukset – yritysvastuujohtaja Nina Elomaa

Nina Elomaa esitteli Fazerin lähestymistapaa kestävään kehitykseen ja kertoi erityisesti Fazerin toimenpidesitoumuksista. Fazerin ajatus on tehdä ruokaa, jolla on merkitys. Olemme ymmärtäneet, että yrityksemme mission keskiössä on kestävä kehitys, sanoi Elomaa. Kansainvälisesti toimivana elintarvikeyhtiönä Fazerilla on mahdollisuus vaikuttaa Agenda2030 tavoitteiden edistämiseen konkreettisesti. Moni niistä on linjassa yhtiön omien vastuullisuustavoitteiden kanssa. Fazer on keskittynyt erityisesti kolmeen osa-alueeseen: vastuulliseen kaakaon arvoketjuun, vastuulliseen ruokaan ja kestävään viljelyyn. Fazer edistää taloudellista hyvinvointia siellä, missä se toimii. Esimerkiksi vuonna 2016 Fazer hankki 893 miljoonalla eurolla tavaraa ja palveluja 8 707 toimittajalta ja maksoi 43 miljoonaa euroa veroja. Hankinnassa fokus on raaka-aineiden turvallisuudessa ja jäljitettävyydessä. Kotimaisen tuotannon osuus Fazerin ravintoloiden käyttämistä raaka-aineista oli 61 % Suomessa. Vuoden 2017 alusta kaikki kaakao on vastuullisesti tuotettua. Fazer on tehnyt ihmisoikeusvaikutusten arvioinnin konsernissa ja Fazer Makeisissa

Fazerin toimenpidesitoumuksessa yritys sitoutuu edistämään hävikin pienentämistä ravintoloissaan ja makeisten ja leipomotuotteiden tuotannossaan. Ruokahävikin pienentäminen ravintoloissa kohdistuu keittiö- ja esillelaittohävikin sekä lautashävikin vähentämiseen. Yritys kehittää tapaa mitata ruokahävikin määrää kaikissa ravintoloissamme ja tapaa mitata lautashävikin määrää. Myös tuotantolaitoksissa yritys vähentää jätteen syntymistä ja mm. lahjoittaa ylijäämiä ruoka-apuun. Ravintolaliiketoiminnassa ensisijainen tavoite on minimoida ylimääräisen ruoan tuotantoa. Vuonna 2016 Fazer onnistui vähentämään varasto- ja esillepanojätettä 6,8 grammaa annosta kohti. Koska yritys tarjoaa noin 100 miljoonaa annosta vuodessa, voidaan 6,8 gramman laskea tarkoittavan 680 tonnin vähennystä vuodessa.

Elomaa totesi lopuksi, että myös Fazer tulee mukaan vesivastuusitoumukseen.

Miten tästä eteenpäin? – Käytiin keskustelua

Keskustelussa tuotiin esiin mm. TEM:n uusi kestävä kasvun agenda, jonka aikajänne on pitkä. Todettiin, että kokonaisten toimialojen sitoumukset olisivat vaikuttavia ja niihin tulisi pyrkiä, mutta myös sitoumusten määrää tulisi kasvattaa. UM tulee mukaan vesivastuusitoumukseen ja vie sitoumusta osaltaan eteenpäin. EU-puheenjohtajuus kauden mahdollisuutta ei saa hukata; Suomi voi olla kokoaan isompi tässä asiassa. Kehitysyhteistyön pitkäjänteinen strategia tai laki tarvitaan, ja se tulee kiinnittää Agenda2030 selonteon raamiin.

Tilaisuuden päättäminen

Kansanedustaja Paloniemi päätti yhteiskokouksen ja kiitti osallistujia hyvästä keskustelusta ja osallistumisesta. Hän tiivisti vielä tärkeimmät ”kotiinviemiset”: selonteon painopisteet ovat ehkä tulossa budjettikirjaan sisään, Agenda2030 tulee saada osaksi paikallista työtä esimerkiksi uusiin maakunta-ohjelmiin, innovatiiviset hankinnat ja Greendeal -mallit ovat tärkeitä johdonmukaisuuden edistämiseksi, johdonmukaisuudesta tulisi tehdä kokonaisarvio ja kehityspolitiikkaan saada pysyvä perusta.

Ilmoittautuneet:

Sinikka Antila, ulkoasiainministeriö
Pertti Anttinen, ulkoasiainministeriö
Risto Artjoki, valtiovarainministeriö
Fredrik Blomfelt, Metsäteollisuus ry
Nina Elomaa, Fazer Group
Sari Granni, Marttaliitto ry
Eeva Hellström, Sitra
Emma Hietaniemi, valtioneuvoston kanslia
Jaana Husu-Kallio, maa- ja metsätalousministeriö
Pia Hytönen, FinFami
Hille Hyytiä, Motiva Oy
Pekka Ihalainen, Akava
Marja Innanen, valtioneuvoston kanslia
Toni Jokinen, SPR
Tuuli Juurikkala, valtiovarainministeriö
Elina Kalkku, ulkoasiainministeriö
Aleksanteri Kekonen, Nuorten Agenda 2030 -ryhmä
Karoliina Ketola, Suomen Olympiakomitea
Antti Korpelainen, Nuorten Agenda 2030
Tita Korvenoja, ympäristöministeriö
Emma Koskimaa, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK
Lauri Kurvonen, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
Rilli Lappalainen, Kehys
Sari Lehtiranta, ulkoasiainministeriö/KEO-10
Armi Liinamaa, valtiovarainministeriö
Annika Lindblom, ympäristöministeriö
Noora Löfström, Allianssi
Jukka ja töissä olevat lapset: Aapo (7v) ja Elli (6v) Makkonen, Energiateollisuus ry
Raija Meriläinen, opetus- ja kulttuuriministeriö
Elina Multanen, Suomen UN Women
Tuuli Mäkelä, Elinkeinoelämän keskusliitto
Janne Mänttari, liikenne- ja viestintäministeriö
Miikka Niskanen, Suomen World Vision ry / Kehitysyhteistyön kansalaisjärjestöt
Mia Nores, Teknoliigateollisuus ry
Riitta Oksanen, ulkoasiainministeriö
Jussi Pakkasvirta UniPID, Helsingin yliopisto
Timo Palander, KPT / Suomen Yrittäjät
Aila Paloniemi, Kansanedustaja/Kesk
Tytti Pantsar, Suomen Kansanopistoyhdistys/Vapaa Sivistystyö ry
Leena Pentikäinen, työ- ja elinkeinoministeriö
Liisa Pietola, MTK

Sami Pirkkala, valtioneuvoston kanslia
Maija Pohjakallio, Kemianteollisuus ry
Hannele Pokka, ympäristöministeriö
Jyrki Pulkkinen, ulkoasiainministeriö
Sanna Pulkkinen, ulkoasiainministeriö /Kehitysevaluoinnin yksikkö
Pasi Pöysäri, ulkoasiainministeriö
Liisa Rohweder, WWF
Janne Ronkainen, SASK ry
Satu Santala, ulkoasiainministeriö
Hanna Sarkkinen, KPT
Taru Savolainen, ympäristöministeriö
Ida Schauman, RKP
Sampo Seppänen, Suomen Yrittäjät
Päivi Sillanaukee, sosiaali- ja terveysministeriö
Ilkka Sipiläinen, Kirkkohallitus
Saara-Sofia Sirén, Eduskunta / KPT
Suvi Sojamo, Aalto-yliopisto
Kalle Sysikaski, KPT
Kimmo Tiilikainen, Ministeri
Samuli Virtanen, valtioneuvoston kanslia
Lena von Knorring, Ålands landskapsregering